

**Пам'яті Олександра Андрійовича Трипільського
(25.08.1938—30.06.2023)**

30 червня 2023 р. пішов з життя видатний вчений-геофізик, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу сейсмічної небезпеки Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України, професор кафедри геофізики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Трипільський Олександр Андрійович. Професіонал у галузі сейсмології та сейсморозвідки і талановитий викладач з радістю ділився своїм досвідом з усіма, хто цього потребував. Науково-педагогічна геолого-геофізична спільнота України зазнала болючої втрати.

Олександр Андрійович народився 25

серпня 1938 р. в м. Києві. Його батько, Трипільський Андрій Володимирович, був військовим кореспондентом у роки Другої світової війни, а пізніше став членом Спілки письменників СРСР, мати, Трипільська Софія Пилипівна — перекладач і вчитель. Маючи суто гуманітарне сімейне оточення, Олександр Андрійович все ж не пішов професійним шляхом своїх батьків, а обрав геофізику, яка потребує математичного складу розуму. І саме в цій природничій науці він знайшов себе і досяг значних успіхів.

З 1945 р. Олександр Андрійович навчався у середній школі № 49 м. Києва, яку в 1955 р. закінчив із золотою медаллю. Для здобуття вищої освіти він обрав Київський державний університет імені Тараса Шевченка і в 1955 р. вступив до відділення геофізики геологічного факультету. Закінчивши навчання в університеті у 1962 р., отримав спеціальність «геофізичні методи пошуків та розвідки родовищ корисних копалин», диплом інженера-геолога-геофізика і був направлений на роботу до Інституту геофізики АН УРСР у відділ сейсмометрії. Цей відділ очолював член-кореспондент АН УРСР В.Б. Соллогуб. Під керівництвом цього професіонала дуже високого рівня в галузі дослідження глибинної будови літосфери за даними сейсморозвідки методом глибинного сейсмічного зондування (ГСЗ) Олександр Андрійович робив свої перші кроки в геофізиці.

Вся трудова та наукова діяльність О.А. Трипільського пов'язана з Інститутом геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України. Він працював у ньому з дня прибуття до Інституту і до самої своєї смерті. На початку своєї кар'єри обіймав посаду інженера-

Citation: In memoriam of Olexandr Andriyovych Trypils'kyi (25.08.1938—30.06.2023). (2023). *Geofizicheskiy Zhurnal*, 45(4), 187—189.

Publisher Subbotin Institute of Geophysics of the NAS of Ukraine, 2023. This is an open access article under the CC BY-NC-SA license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

оператора в польових сейсмічних експедиціях, а в 1965 р. був переведений до камеральної групи, яку пізніше очолив. Камеральна група займалася обробкою та інтерпретацією сейсмічних даних ГСЗ, спостережених на Українському щиті.

Починаючи з 1972 р. у складі знаменитої Геофізичної експедиції № 1 Олександр Андрійович два рази виїжджав до Індії для виконання спільних міжнародних сейсмічних робіт на Індійському щиті. У 1977 р. О.А. Трипільський захистив дисертацію «Исследование глубинного строения Украинского щита по профилю Таганрог—Днепропетровск—Кировоград—Голованевск—Могилев-Подольский», отримав вчений ступінь кандидата геолого-мінералогічних наук і був переведений на посаду молодшого наукового співробітника, а пізніше на посаду старшого наукового співробітника.

У 1991 р. Олександра Андрійовича перевели у відділ геологічних проблем глибинної геофізики, яким керував видатний геофізик, академік АН України А.В. Чекунов. Пізніше, після смерті А.В. Чекунова, відділ очолював доктор геолого-мінералогічних наук Ю.П. Оровецький.

Основними науковими інтересами О.А. Трипільського було вивчення особливостей сейсмічної розшарованості літосфери Українського щита, порівняльна характеристика глибинної будови Українського і Балтійського щитів, сейсмотектофізична модель літосфери Українського щита та регіональні сейсмічні дослідження методом ГСЗ, які виконувалися за кордоном. Результати своїх досліджень О.А. Трипільський виклав у докторській дисертації «Структура земной коры древних щитов по сейсмическим данным», яку успішно захистив у 1995 р. та отримав науковий ступінь доктора геолого-мінералогічних наук. У зв'язку з цим був переведений на посаду провідного наукового співробітника. У 1999 р. О.А. Трипільському було присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «геофізика». З 2002 р. Олександр Андрійович працював у відділі сейсмічної небезпеки, який очолював і керує до сьогодні О.В. Кендзера.

Окрім наукової діяльності, Олександр Андрійович з 2002 по 2017 р. працював у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка на посаді професора кафедри геофізики геологічного факультету, де викладав курси «Сейсмометрія», «Додаткові глави до курсу сейсмометрія» і керував студентами у їхніх наукових та дослідницьких проєктах. Він був надихаючим наставником для багатьох студентів. Свої лекції намагався наповнити цікавими практичними прикладами та завданнями, які ставив не лише студентам, а й науковим співробітникам. Багато з його вихованців працюють в науковій сфері, зокрема і в Інституті геофізики ім. С.І. Суботіна НАН України. Під керівництвом Олександра Андрійовича було захищено три кандидатські дисертації (В.О. Цибульський, 2014 р.; О.В. Тополіук, 2016 р.; Т.М. Кузьменко, 2018 р.).

У 2019 р. рішенням Вченої ради Інституту геофізики ім. С.І. Суботіна НАН України О.А. Трипільському було присвоєно вчене звання професора за спеціальністю 103 «Науки про Землю».

Протягом 2004—2014 рр. входив до складу ВАК (Вища атестаційна комісія) при Кабінеті Міністрів України.

Олександр Андрійович був представником України у Міжнародній Європейській Сейсмологічній Комісії (ESC) у періоди з 1994 по 2000 р. і з 2004 по 2006 р. Комісія займалася сейсмологічними дослідженнями та вивченням структури верхньої мантії та земної кори з використанням сейсмології контрольованих джерел збудження. У межах ESC Олександр Андрійович активно співпрацював із польськими геофізиками, серед яких були А. Гутерх, М. Град, Т. Янік та інші. Результати спільних досліджень увійшли до публікацій в самих престижних міжнародних наукових журналах (Tectonophysics, Geology of Ore Deposits, Acta Geophysica Polonica).

Від початку трудової діяльності сферою наукових досліджень О.А. Трипільського було вивчення глибинної будови докембрійських щитів за даними сейсмозвідки

методом ГСЗ. Цій проблематиці був вірним все своє життя. Слід підкреслити, що він був фахівцем надзвичайно високого рівня як у проведенні польових робіт ГСЗ, так і в геологічній інтерпретації результатів.

Олександр Андрійович є автором і співавтором понад 160 наукових публікацій, більшість з яких присвячена вивченню Українського щита. У цьому напрямку він був одним з найкращих спеціалістів. Брав безпосередню участь у численних Міжнародних конференціях, що проходили як в Україні, так і за її межами (США, Данія, Німеччина, Греція, Японія, Іспанія, Польща та ін.). Вільно володів англійською мовою.

Його ім'я було добре відомо фахівцям далеко за межами України. У 2009 р. О.А. Трипільському і М.В. Шарову як співавторам було присуджено премію імені С.І. Субботіна НАН України за монографію «Литосфера докембрійських щитів Север-

ного полушарія Землі по сейсмическим данным», видану у 2004 р. За його участю було видано також підручник: Г.Т. Продайвода, О.А. Трипільський, С.С. Чулков «Сейсморозвідка», Київ: Вид. Київ. ун-ту, 2008, 351 с.

Незважаючи на те, що його дитинство пройшло у воєнний період, як, на жаль, і останні роки життя, Олександр Андрійович завжди залишався спокійною та доброзичливою людиною, ніколи не втрачав почуття гумору. Його внесок у науку та освіти ніколи не буде забутий, і його спадок буде продовжений наступними поколіннями вчених.

Співробітники та керівництво Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України висловлюють щирі співчуття його сім'ї та близьким. Нехай спогади про нього залишаться в серцях усіх, хто його знав та цінував!

*В.І. Старостенко, О.О. Верпаховська,
О.В. Тополок, О.В. Легостаєва,
С.С. Чулков.*